

Landskapspleie i hytteområder

- Beitegeit med trådløst gjerde av typen Nofence

Bakgrunn:

Prosjektet har gått over en beitesesong på 3 måneder på Tveitastølen.

Området består av småskog/bjørkeskog og her er det både aktive støler med storfedrift og noen enkelte hytter.

Målsetting:

Å vise muligheten for å drive virksomhet der en tilbyr geiter som landskapspleiere i hytteområder.

Fremgangsmåte:

Vi ønsket å teste interaksjonen mellom hyttebebyggelse og geiter som beiter uten et synlig gjerde. Sekundært å vurdere effekten av geiter fremfor ku som landskapspleier. Ut i fra brukeren sine erfaringer, danne seg et bilde av nytte/kostnader og hvorvidt det er realistisk å drive slik landskapspleie som en egen virksomhet. Som kontrollgruppe benyttet vi en flokk geiter i tilsvarende størrelse i et vanlig beiteområde uten hytter.

Det ble på forhånd gjort en vurdering på risiko og sårbarhet der følgende ble vurdert som mest aktuelle:

Utfordringer	Tiltak
Sosiale geiter rømmer ofte	Opplæring på geitene
Publikum ser ikke gjerdet og presser dyrene opp i korridorer/hjørner	Skilting og artikkel i lokalavisa
Løshunder som jager	Skilting og artikkel i lokalavisa
Biler parkeres innenfor det usynlige gjerdet	Skilting
Mye oppsyn og ekstraarbeid	Ingen

Utførelse:

Klavene som ble benyttet er av typen NoFence som i praksis er et trådløst, elektrisk gjerde som styres via en app på telefonen (<https://nofence.no>). Det betyr at utenforstående ikke vil kunne se grensene til gjerdet og derfor uforvarende møte på beitende geiter. Forskjellen på beitende kyr og geit, er at sistnevnte er kjent for å være utrolig sosiale og glade i å klatre og spise på det de måtte finne. For å unngå at folk parkerte biler eller oppholdt seg uforvarende inne i beiteområdet, ble det satt opp skilt og kart som viste beiteområdet. I tillegg ble det laget en artikkel til avisa og publisert på nett slik at flest mulig skulle være informert (dette hadde god effekt, siden NRK radio fulgte opp med en sak og intervju på riksdekkende radio).

Vi vurderte også om publikum kunne "ta med seg" geitene mot grensene av beitet og/eller presse de opp i et hjørne på det usynlige gjerdet eller at løshunder kunne jage dyrene ut over grensen. Tiltaket med skilting og informasjon i forkant var ment for å forhindre også dette.

Underveis i beiteperioden har dyrene blitt passet på samme måte som sau, med sporadisk tilsyn og notering av erfaringer underveis.

Partene inngikk avtale med ansvarsfordeling på arbeid, kostnader og ansvar i forkant av forsøket.

Kostnader

Klavene er en investering per dyr. I våre beregninger har vi benyttet 5 beitesesonger som levetid på selve klavene. I tillegg betaler man for et mobilabonnement for å kunne overføre posisjonsdata i sanntid mellom klave og dataservert hvor det virtuelle gjerdet er lagret. Denne kostnaden er å anse som en gjerdekostnad og er løpende per dag per dyr. Vi har valgt å se bort fra kostnader ved tilsyn siden denne vil påløpe uavhengig av teknologi og beiteområde.

Årlig kostnad per klave			
	kostnad,kr	antall	per år
Innkjøp	1750	5	350
Bruk	5	90	450
Sum			800

Resultater

Ved å benytte trådløst gjerde, har gårdbrukeren som deltok i forsøket for første gang klart å holde geitene inngjerdet gjennom hele beiteperioden. Det går raskt og enkelt å sette opp nye gjerder eller endre eksisterende, og brukeren har god kontroll på hvor dyrene befinner seg samt indikasjoner når dyr sitter fast og trenger hjelp. Dersom dyrene "tester" gjerdet og eventuelt rømmer, vil bruken få umiddelbar beskjed på telefon og dermed kunne handle ut i fra dette.

Det ble ikke registrert uheldige hendelser mellom hytteeiere og beitende geiter i dette forsøket. En av hytteeierne hadde ikke fått med seg at forsøket var satt i gang ble overasket da geitene plutselig stod utenfor hytta. Dette løste seg likevel helt greit og geitene var aldri over grensa for det elektriske gjerdet.

Det ble registrert noen problemer med utstyret, blant annet at batteriet falt ut og at GPS-dekningen var meget varierende. Selv om dette er noe som ikke inngår i dette forsøket, er det verdt å kommentere siden det åpenbart hadde innvirkning på arbeidsmengden rundt tilsyn. I kontrollflokkene lærte dyrene å utnytte unøyaktighetene i GPS ved å løpe inn under bygninger og steder med GPS-skygge. Produsenten har derfor bestemt å oppgradere samtlige klaver og batterier kostnadsfritt.

Fordeler og ulemper er oppsummert i tabellen under:

Fordeler	Ulemper
Geitene holder seg innenfor gjerdet	Dyrene kan klatre på biler
Får indikasjon om dyr sitter fast	Dyrene kan trekke under tak og bygg

Diskusjon

Forsøket ble gjennomført med en liten og oversiktlig flokk i et område med aktivt beite og relativt spredt hyttebebyggelse. I forsøket hadde vi ingen registrerte negative hendelser, men vi ser det som sannsynlig at det vil skje mer i et rent hyttefelt med mange mennesker og flere naturlige hindre for dyrene. Det å ha beitedyr i tilknytning til hytta vil i de fleste tilfeller være utelukkende positivt. Det er færre i dag som har direkte kontakt med dyr, og disse "uformelle" møtene kan være med på å bygge opp broen mellom by og land. Effekten på vegetasjonen og kulturlandskapet er merkbart allerede etter første sesong, og geiter er rett og slett trivelige dyr.

Det vil være nødvendig med en buffer mellom gjerdet til geitene og hyttene. Kontrollflokken adapterte seg raskt til å søke tilflukt under stabbur og løer med GPS-skygge. Dette skjedde ikke i forsøksområdet, men det vil med stor sannsynlighet skje i et hytteområde der takutstikk, verandaer og andre bygg gir skygge som dyrene vil trekke mot. Dette ble løst i kontrollflokken ved å trekke grensen på gjerdet langt nok unna bygg, i praksis 50 meter buffer, noe som vil begrense effekten av beitegeit mellom bygg i et hytteområde. Størrelsen på denne bufferen kan trolig reduseres med den oppgraderte klaven som kommer i 2019. Beiteområdet kan heller ikke være for komplisert, altså bør det ha grenser med vinkler og buer som geitene skjønner. Slike problemstillinger er godt beskrevet i Nofence sine brukermanualer.

Kostnader for tilsyn vil trolig være lavere for Nofence enn ved vanlig beiting. Via appen har du kontroll hele tiden og du kan enkelt oppdage og gjøre tiltak dersom noe er unormalt. Brukeren vil kunne se om dyrene trekker mot hytter eller lignende og derfor handle raskt ved behov, i stedet for å legge inn faste ruter og rutiner. Nyttene ved å raskt og enkelt kunne endre et beite vil i de fleste tilfeller overstige kostnaden.

Muligheter og ubesvarte spørsmål

Vi ser for oss flere muligheter ved å benytte geiter innenfor trådløse gjerder fremover. En utbygger kan leie inn beitegeiter for en eller flere sesonger og pleie et område som er regulert til hytter, men som enda ikke er bygget ut. Hytteeierforeninger kan gå sammen med grunneier, kjøpe dyrene "på rot" og følge dem opp utover sesongen. Dyrene vil da pleie landskapet samtidig som de legger på seg og blir gode slakt som hytteeieren mottar på høsten. Slik får både kjøper og selger en motivasjon for at dyrene skal ha det bra og gjøre jobben på best mulig måte.

Det er en utfordring vi ikke har vurdert i vårt forsøk, og det er eierskap til dyrene. Det ligger en investering i bunnen, både med tanke på dyr og utstyr. I tillegg kommer kunnskap om dyrehold og muligheter for "lagring" utenfor sesong. Etter vår mening vil det være mest hensiktsmessig at det er en gårdbruker som eier dyrene og leier ut landskapspleie på lik linje som om han/hun skulle ryddet med ryddesag. Eierne av dyrene er derfor ansvarlig for å søke mattilsyn om flytting av flokker, ha forsikring, tilsyn osv. Tiltakshaver, være seg lag, forening eller enkeltpersoner, må søke tillatelse av grunneier og kommune på lik linje med andre tiltak som gjøres.

Konklusjon

Beitende geiter på trådløse gjerder fungerer bra. Det bør testes i større skala og med tettere interaksjon med hytteeiere før en endelig fremgangsmåte blir klar. Som et tilskudd for å bekjempe

gjengroing og det å skape åpne og attraktive områder, er beitegeit en meget interessant og lovende metode.

Utarbeidet:

November 2018

Fredrik Holte Breien, Valdres natur- og kulturpark

Håkon Offergard Jevne, gardbruker med geiter